

PRACTICAL LESSON

Preteriti i foljeve haben dhe sein - Das Präteritum von haben und sein

Lesson category: Mësime të gjuhës gjermane

Do të mësoni format war dhe hatte, zgjedhimin e plotë të tyre dhe pse pikërisht këto dy folje përdoren në preterit edhe në gjuhën e folur, ndryshe nga foljet e tjera.

Preteriti i foljeve haben dhe sein - Das Präteritum von haben und sein

Përmbledhje e mësimit

Gjermanishtja ka dy kohë të shkuara: **Perfekt**, që përdoret në bisedë, dhe **Präteritum**, që përdoret kryesisht në shkrim. Por ka një përjashtim të rëndësishëm: foljet **haben** dhe **sein** përdoren në preterit edhe kur flitet. Prandaj thuhet *Ich war müde*, jo *Ich bin müde gewesen*.

Çfarë do të mësoni?

- Zgjedhimin e plotë të *war* dhe *hatte*.
- Pse këto dy folje bëjnë përjashtim.
- Përdorimin e tyre në përshkrime dhe rrëfime.
- Format e *werden* dhe të foljeve modale në preterit.

Zgjedhimi

Veta	sein → war	haben → hatte	Shqip
ich	war	hatte	isha / kisha
du	warst	hattest	ishe / kishe
er / sie / es	war	hatte	ishte / kishte
wir	waren	hatten	ishim / kishim
ihr	wart	hattet	ishit / kishit
sie / Sie	waren	hatten	ishin / kishit

Vini re: veta e parë dhe e tretë njëjës janë **të njëjta** dhe pa mbaresë — *ich war*, *er war*. Kjo është tipike për preteritin gjerman.

Kur përdoret

Përdorimi	Shembull	Shqip
Gjendje në të shkuarën	<i>Ich war sehr müde.</i>	Isha shumë i lodhur.
Vendndodhje	<i>Wir waren in Berlin.</i>	Ishim në Berlin.
Zotërim në të shkuarën	<i>Er hatte kein Geld.</i>	Ai nuk kishte para.
Mosha	<i>Damals war ich zehn Jahre alt.</i>	Atëherë isha dhjetë vjeç.
Përshkrim rrethanash	<i>Es war kalt und dunkel.</i>	Ishte ftohtë dhe errët.

Mohimi dhe pyetja

- *Ich **war nicht** zu Hause.* — Nuk isha në shtëpi.
- *Ich **hatte keine** Zeit.* — Nuk kisha kohë.
- ***Warst** du gestern hier?* — A ishe këtu dje?
- ***Hattest** du Angst?* — A kishe frikë?

Vini re se folja *sein* dhe *haben* nuk kërkojnë asnjë folje ndihmëse për pyetjen — ato janë vetë ndihmëse.

Werden dhe foljet modale

Folja	Preteriti (ich)	Shqip
werden	wurde	u bëra
können	konnte	mundja
müssen	musste	duhej
wollen	wollte	doja
dürfen	durfte	lejohesha
mögen	mochte	më pëlqente

Edhe foljet modale, si *haben* dhe *sein*, përdoren zakonisht në preterit dhe jo në Perfekt. Vini re se umlauti bie: *können* → *konnte*.

Shembuj me përkthim

Gjermanisht: Gestern war ich krank und hatte Fieber.

Shqip: Dje isha i sëmurë dhe kisha temperaturë.

Gjermanisht: Als Kind hatte ich einen Hund.

Shqip: Kur isha fëmijë, kisha një qen.

Gjermanisht: Es war ein schöner Tag.

Shqip: Ishte një ditë e bukur.

Fjalë sinjalizuese

gestern, damals (atëherë), *früher* (dikur), *als Kind* (kur isha fëmijë), *letztes Jahr, vor zehn Jahren* (para dhjetë vjetësh).

Gabime të zakonshme të folësve të shqipes

Gabimi	E saktë	Shpjegimi
<i>Ich bin müde gewesen.</i>	Ich war müde.	me <i>sein</i> preferohet preteriti
<i>Ich habe Zeit gehabt.</i>	Ich hatte Zeit.	po ashtu me <i>haben</i>
<i>ich warst</i>	ich war	veta e parë pa mbaresë
<i>ihr warent</i>	ihr wart	formë e veçantë
<i>Ich könnte gestern nicht.</i>	Ich konnte gestern nicht.	<i>könnte</i> është Konjunktiv II

Krahasimi me gjuhën shqipe

Shqipja ka disa kohë të shkuara dhe e dallon të pakryerën nga e kryera e thjeshtë: *isha / qeshë*. Gjermanishtja ka vetëm një preterit, prandaj *war* mbulon të dyja. Nga ana tjetër, shqipja nuk bën dallim stilistik midis gjuhës së folur dhe asaj të shkruar për këto folje, ndërsa gjermanishtja po.

Përmbledhje e shkurtër

- *war* dhe *hatte* përdoren edhe në bisedë.
- Veta I dhe III njëjës janë të njëjta.
- Foljet modale ndjekin të njëjtin model.
- Umlauti bie: *konnte*, jo *könnte*.

Këshilla praktike për ushtrime

1. Përshkruani fëmijërinë tuaj me dhjetë fjali duke përdorur vetëm *war* dhe *hatte*.
2. Krahasoni çiftet *konnte / könnte* dhe *musste / müsste*; umlauti ndryshon kuptimin.
3. Përshkruani motin dhe gjendjen tuaj dje; kjo kërkon pikërisht këto folje.